

Софія МУРАВЙОВА

студентка кафедри міжнародних відносин і аудиту
НТУ «Дніпровська політехніка»

Науковий керівник - к.і.н., доц. Олександра ДВУРЕЧЕНСЬКА

ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО ТРИКУТНИКА УКРАЇНА – ЄС – НАТО В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ПОРЯДКУ

Повномасштабна війна Росії проти України суттєво змінила картину світу та зумовить тектонічні зсуви у сфері безпеки, а також відповідні зміни механізмів її забезпечення. Все більше людей починають усвідомлювати, що та «нормальність», яку Кремль нав'язує світу, не має нічого спільного ані з міжнародним правом, ані з об'єктивною реальністю. Чим далі триває російська агресія, тим більш зростають ризики для майбутнього регіональної та глобальної безпеки. На цьому тлі відбувається зміна парадигми світового порядку, що супроводжується зіткненням і перебудовою базових наративів міжнародної політики та безпеки.

Російська війна в Україні спричиняє значні зрушення в системі міжнародних відносин та в міжнародному середовищі безпеки. У політичній площині формується новий баланс світових сил, який відкриває перспективи значних змін у геополітичній структурі світу. Після початку повномасштабного вторгнення Україна значно активізувала інтеграцію до структур ЄС і НАТО. Європейський Союз, надаючи військову, фінансову та гуманітарну допомогу, виступає не лише як економічний партнер, а й як суб'єкт спільної безпекової політики. У свою чергу, НАТО продовжує зміцнювати співпрацю з Україною через спільні навчання, стандартизацію озброєння та програми оперативної сумісності. Сучасні геополітичні реалії доводять, що жодна держава не може ефективно протистояти агресору поодиноці. У цьому сенсі формування безпекового трикутника безпеки Україна - ЄС - НАТО є відповіддю на необхідність зміцнення міжнародного порядку та протидії авторитарним загрозам.

Поняття «безпековий трикутник Україна - ЄС - НАТО» відображає нову геополітичну реальність, у якій безпека окремих держав неможлива без глибокої взаємодії з міжнародними безпековими структурами. У сучасних умовах цей трикутник формується як стратегічна модель взаємодії між Україною, Європейським Союзом та Північноатлантичним альянсом, яка має на меті забезпечення колективної безпеки, стабільності та протидії агресії. Кожен із трьох компонентів трикутника виконує ключову роль: Україна як фронт безпеки Європи, ЄС як політична і економічна сила, що забезпечує стійкість, а НАТО - як військово-політичний елемент колективної оборони. Такий підхід вже фактично реалізується через спільні ініціативи: військову допомогу, координацію розвідки, підтримку реформ в українському секторі

безпеки та оборони. Створення подібного безпекового трикутника є новим форматом регіональної безпеки, який може закласти підґрунтя для поствоєнної архітектури безпеки Європи. Тож, безпековий трикутник - це не лише концепт, а реальна стратегічна модель, яка формується відповідно до викликів часу і визначає нові пріоритети в європейській безпековій політиці.

Варто зазначити, що після 24 лютого 2022 року відносини між Україною та Європейським Союзом вийшли на безпрецедентно високий рівень. Надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС у червні 2022 року стало не лише політичним жестом солідарності, а й чітким сигналом стратегічної перспективи інтеграції в європейську спільноту. ЄС став одним із головних партнерів допомоги Україні у сфері безпеки, оборони, економіки та енергетики. Зокрема, за даними Європейської служби зовнішніх дій (EEAS), через Європейський фонд миру Україна отримала значну військову підтримку — від засобів зв'язку до артилерійських боєприпасів та навчання Збройних Сил. Окремо варто відзначити участь України у ініціативах Спільної політики безпеки та оборони ЄС (CSDP), включно з участю в Європейській місії з військової допомоги (EUMAM Ukraine), яка забезпечує підготовку українських військових у країнах-членах ЄС.

ЄС дедалі більше сприймає Україну не як буферну зону, а як повноцінного учасника європейської системи безпеки й майбутнього члена спільноти.

Повномасштабна війна в Україні радикально змінила характер відносин між Україною та НАТО. Зі статусу партнера-реформатора Україна перейшла до статусу партнера у стані війни, що вимагає нових форматів співпраці. НАТО з 2022 року систематично розширює підтримку України, надаючи не лише нелетальну допомогу, а й активно координуючи військову підтримку через Раду Україна-НАТО, створену на Вільнюському саміті у 2023 році. Цей новий формат співпраці дозволяє Україні впливати на ухвалення рішень у межах Альянсу, що раніше було неможливим. Зокрема, Україна бере участь у регулярних засіданнях Північноатлантичної ради, обговорюючи безпекові виклики, озброєння, розвіддані та кіберзахист.

Окрім політичної взаємодії, НАТО активно сприяє реформуванню сектору безпеки України: впровадженню стандартів сумісності, цивільного контролю над ЗСУ, розвитку оборонної освіти та логістики. У 2024 році НАТО погодила багаторічну програму підтримки України, що передбачає сталу військову та фінансову допомогу, а також поглиблення оборонної інтеграції. Це стало можливим завдяки високому рівню професіоналізму ЗСУ та готовності країн-членів Альянсу захищати спільні євроатлантичні цінності.

В умовах кризи партнерство Україна–НАТО перетворилося на реальний механізм підтримки, що формує основу майбутнього членства України в Альянсі.

Після початку повномасштабної агресії Росії проти України взаємодія між Європейським Союзом і НАТО набула якісно нового рівня. Обидві організації усвідомили, що безпрецедентні загрози безпеці на європейському континенті вимагають спільних відповідей, координації зусиль та синергії ресурсів. Як зазначено у Спільній декларації ЄС-НАТО від січня 2023 року, Альянс і Євросоюз «поглиблюють стратегічне партнерство задля зміцнення трансатлантичної єдності і колективної оборони» (Joint, 2023). В історії співпраці ЄС і НАТО погодили чіткі напрями спільної діяльності: захист критичної інфраструктури, боротьба з гібридними загрозами, кібербезпека, оборонні інновації та мобільність військ у Європі. ЄС навіть створює власні оборонні механізми (наприклад, PESCO та Європейський оборонний фонд), які доповнюють зусилля НАТО, а не дублюють їх. Аналітики вказують, що повномасштабна війна в Україні стала каталізатором цієї інтеграції. Зокрема, обмін розвідданими, спільні навчання та координація поставок зброї Україні відбуваються за участю як НАТО, так і ЄС - через такі механізми, як Європейська платформа для військової підтримки та НАТОвська рамкова структура підтримки. ЄС і НАТО вже не діють паралельно, а спільно формують ядро європейської безпекової системи. Україна — ключовий чинник цього процесу, що на практиці зміцнює єдність Заходу у протистоянні глобальним загрозам.

Хоча формування безпекового трикутника Україна - ЄС - НАТО є стратегічною метою, на цьому шляху існує низка складних викликів. Насамперед, це асиметричність статусів: Україна поки не є повноправним членом ані ЄС, ані НАТО, що обмежує її можливості впливати на ухвалення рішень та користуватися повним спектром колективної безпеки. Другим викликом є політична обережність окремих країн-членів ЄС та НАТО, які побоюються прямого втягнення у війну з Росією або не готові до швидкого розширення організацій. Наприклад, дискусії навколо надання Україні запрошення до НАТО на саміті у Вільнюсі 2023 року виявили значну розбіжність позицій серед країн Альянсу (Vilnius, 2023). Ще одним бар'єром є відмінності у підходах між ЄС і НАТО. Хоча обидві структури декларують тісну співпрацю, існують питання дублювання функцій, конкуренції у сфері оборонних технологій і стратегічного лідерства. Також серйозним викликом залишається інституційна спроможність України. Попри прогрес у впровадженні стандартів НАТО та гармонізації із законодавством ЄС, внутрішні реформи в секторі безпеки, судовій та антикорупційній системах ще потребують послідовного впровадження.

Створення ефективного безпекового трикутника потребує не лише політичної волі, а й глибоких трансформацій у системах управління, довіри між партнерами та рішучості колективного Заходу діяти спільно.

Формування безпекового трикутника Україна – ЄС – НАТО має не лише тактичне, а й довгострокове стратегічне значення для всієї Європи. Успішна

інтеграція України до європейської та євроатлантичної систем безпеки здатна кардинально змінити архітектуру регіональної стабільності, створивши нову лінію стримування агресії на східному фланзі Європи. На думку аналітиків Atlantic Council, Україна може стати «опорною точкою європейської безпеки» та одним з гарантів стабільності Чорноморського регіону (Nosenko, 2024). З геостратегічної точки зору, Україна посилює НАТО, замикаючи східну частину євроатлантичного простору. Саме тому Альянс активізує довгострокові програми підтримки та оборонного планування для України, що дозволяє зміцнювати сумісність і поступово наближати країну до формального членства. З боку ЄС, перспектива повноцінного членства України відкриває нові горизонти для політичної, економічної й оборонної інтеграції. Розширення ЄС на схід - це не лише про розширення кордонів, а про створення ширшої безпекової зони, у межах якої дотримуються принципи міжнародного права, демократії та прав людини. Крім того, стратегічна роль України полягає в її унікальному досвіді гібридної війни, кіберзахисту та розвитку технологій у військовій сфері. Цей досвід уже нині вивчають і застосовують країни-члени НАТО та ЄС у власному оборонному плануванні (Kong, 2022).

Отже, перспектива створення повноцінного безпекового трикутника - це не лише шанс для України стати частиною західного світу, а й гарантія довготривалої безпеки на європейському континенті.

Список використаних джерел

- Enlargement and Eastern Neighbourhood. (n.d). *European Commission*.
<https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu>
- Joint Declaration on EU-NATO Cooperation. (2023). *NATO official website*.
Retrieved from https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_210549.htm
- Kong, W, Marler, T. Ukraine's Lessons for the Future of Hybrid Warfare (2022). *RAND Corporation*. Retrieved from <https://www.rand.org/pubs/commentary/2022/11/ukraines-lessons-for-the-future-of-hybrid-warfare.html>
- Nosenko, S. (2024). Why Ukraine will remain central to the future of European security *Atlantic Council*. Retrieved from <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/why-ukraine-will-remain-central-to-the-future-of-european-security/>
- NATO 2022 Strategic Concept. (2022). *NATO official website*. Retrieved from https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/290622-strategic-concept.pdf
- Vilnius Summit Communiqué. Issued by NATO Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council. (2023). *NATO official website*. Retrieved from https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_217320.htm